

סמכורת שיפוט בתביעה כרוכה



מאת: טו"ר צבי גלר, ראש לשכת הטוענים הרבניים



טו"ר הרב נדב טייכמן



בסעיף הראשון לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין, תשי"ג-1953), נקבע שבית הדין הרבני הוא בעל הסמכות הייחודית לדון בענייני נישואין וגירושין של יהודים במדינת ישראל, וכך נאמר בחוק: "ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אזרחי המדינה או תושביה יהיו בשיפוטם הייחודי של בתי דין רבניים". מכוחו של הסעיף הוא שרק בתי הדין הרבניים דנים בנושא, ואין סמכות נוספת או מקבילה. סידור הגירושין או הדיון בהם יכול להתנהל רק בבתי הדין הרבניים. בשאר המרכיבים הנדרשים לסיום נישואין בין צדדים כגון רכוש משותף וענייני ילדים משותפים, סמכות השיפוט היא מקבילה ונתונה הן לבית הרבני והן לבית המשפט למשפחה, עקב הסמכות המקבילה של הערכאות השונות, עולה השאלה למי הסמכות לדון בתיקים הנוספים.

אמנם חייב התובע לעמוד בעל התנאים הנ"ל אך אין הוא מחוייב להגיש את כל התביעות הנלוות בעת שהוא מגיש את תביעת הגירושין וכל זמן שהתביעות כנות ונכרכו כדין, יכולות הן להיכרך אף בשלב מאוחר יותר. כך כתב ביה"ד בחיפה (תיק מס' 1-24-1337) אין חובה לכרוך ענין בתביעת גירושין עם הגשתה לראשונה. ניתן לכורכה גם מאוחר יותר וגם במהלך הדיונים. הראיה הפשוטה לכך היא מעצם העובדה שהמחוקק לא הגביל את זכות הכריכה למגיש תביעת הגירושין.

כריכה לתביעה שכנגד

בפני ביה"ד עלתה לא פעם שאלה האם יכול הנתבע לכרוך את התביעות הנלוות לתביעת הגירושין של התובע. פס"ד מכונן בעניין נכתב ע"י הרב דיכובסקי ביושבו בביה"ד הגדול (תיק מס' 6350-22-1):

תכלית החקיקה של סעיף זה (סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953) היא שבית הדין יוכל להכריע באופן יעיל ומהיר בכל העניינים הכרוכים בגירושין. תכלית זו מושגת בין אם הכריכה נעשית על ידי תובע הגירושין או תובעת הגירושין, ובין אם הכריכה נעשית על ידי הנתבע או הנתבעת... כלומר, הסמכות לדון בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, אינה קשורה לשאלה מי הגיש את התביעה לגירושין. כל עוד העניין כרוך בגירושין, בין אם נכרך ע"י תובע הגירושין ובין אם נכרך על ידי הצד שכנגד, יהא לבית הדין סמכות שיפוט ייחודית בעניינים אלו.

הרב דיכובסקי מצטט את עמדת בג"ץ שאף הוא הכריע כך: "וראו גם את דברי הנשיא ברק ב- בג"ץ 5679/03 פלוני נ' מדינת ישראל (לא פורסם): 10. סעיף 3 לחוק השיפוט מרחיב, איפוא, את סמכות בית הדין הרבני לכל עניין הכרוך בתביעת גירושין, אפילו אם עניין זה כלל אינו מענייני המעמד האישי, ובלבד שהעניין נכרך בפועל על ידי אחד המתדיינים ושהכרעה בו דרושה לשם חיסול יעיל של

סמכות ביה"ד הרבני בתביעות נלוות לגירושין בסעיף 3 לחוק נקבע שבכל הנוגע לסוגיות המסתעפות מנושא הגירושין יש לבית הדין סמכות מקבילה לבית המשפט ובלבד שתביעות אלו נכרכו לתביעת הגירושין:

הוגשה לבית דין רבני תביעת גירושין בין יהודים, אם על ידי האשה ואם על ידי האיש, יהא לבית דין רבני שיפוט ייחודי בכל ענין הכרוך בתביעת הגירושין, לרבות מזונות לאשה ולילדי הזוג.

הרעיון העומד בבסיס הכריכה הוא לרכז בערכאה אחת את כל הדיונים הנוגעים לאותו סכסוך ובכך לייעל את סיומו. נושא שנכרך כדין ידון רק בבית הדין הרבני אף ללא הסכמה של הצד שכנגד. בית המשפט מנוע מלדון מכח הוראות סעיף 25 (ב) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, ויותיר כל נושא שנכרך כדין לסמכותו הבלעדית של בית הדין הרבני. נדרש לסייג כי בית המשפט העליון בהחלטות מהעת האחרונה (2019-09), בבע"מ 7628/17 ובג"ץ 5796/19, כרתו את כריכת תיקי 'מזונות הילדים' מסמכויות בתי הדין למרות לשון החוק המפורשת שמאפשרת את כריכת מזונות הילדים.

מהי כריכה

המושג כריכה מתפרש בדרך כלל כתביעות נלוות לגירושין שהוגשו בד בבד עם תביעת הגירושין. הפסיקה בבתי המשפט (בג"ץ 6334/96 אליהו נ' בית הדין הרבני האזורי) קבעה שעל מנת שבית הדין הרבני יוכל לדון גם בתביעות הכרוכות, חובה על התובע לכרוך אותן כדין ושלושה תנאים לשם כך:

1. תביעת גירושין כנה – הצד הפונה אכן מבקש להתגרש ואינו עושה זאת רק בכדי למנוע מהצד השני לגשת לביהמ"ש.
2. תביעות נלוות כנות – הצד הפונה אכן מבקש שבית הדין יהיה זה שיעסוק בתביעות אלו ולא רק מנסה לחסום את דרכו של הצד השני לביהמ"ש.
3. לכרוך את כל התביעות כדין – לכרוך במפורש את כל התביעות הנלוות.

לרמוד ולרעסוק

פרטומי ישראל

התקדם למשרה תורנית חשובה ולפרנסה בכבוד

טוענים רבניים - הכשרה והסמכה לייצוג הלכתי בבתי הדין הרבניים

שיטת לימוד ייחודית להכנה ממוקדת ומעשית
לבחינות לצורך קבלת רישיון

שילוב פראקטיקה מעשית
מהנעשה בבתי הדין ע"י צוות דיין מנוסים

תכנית השמה והשתלבות בעבודה
בשיתוף לשכת הטוענים הרבניים

אפשרות ללמידה ב-zoom מהבית
מיועד לבני תורה בעלי רקע ישיבתי וגישת הלכתית

שערי
הלכה
ומשפט

לפרטים והרשמה: 02-6321603

מרכז י.נ.ר - בית הדפוס 30, ירושלים // RISHUM@YNRCOLLEGE.ORG

בית דין ובית הוראה שערי הלכה ומשפט

יחסי בני הזוג המתגרשים זה מזה...

לטעמי, אין חשיבות של ממש לשאלה כיצד ובאיזו דרך באו לעולם הליכי הכריכה, אם על-ידי ציון הדבר בכתב התביעה ואם במהלך ההתדיינות בפני בית הדין הרבני. כריכה אינה חייבת להיעשות בדרך פורמלית מוגדרת (השוו בג"ץ 566/81 עמרני נ' בית הדין הרבני הגדול (לא פורסם)).

מוסיף הרב דיכובסקי, שמאחר והנתבע יכול לכרוך תביעות נלוות לתביעת הגירושין שלא הוא הגיש, לא חל עליו התנאי הדורש כנות בגירושין ודי בכך שהתובע היה כנה בתביעתו לגירושין וזו לשונו שם:

"אין בעובדה שהבעל עצמו מעונין בשלום-בית, כדי לפגוע בכריכה של ענין הרכוש או המזונות בתביעת הגירושין של האשה. העיקר הוא שתביעת הגירושין כנה מבחינתה של מגישת התביעה, וכן שהבעל כרך את תביעתו שלו בכנות וכדין, מתוך מטרה שביה"ד יכריע במהירות וביעילות בתביעות. לענין זה מקובלים עלינו הדברים שהובאו על ידי ב"כ המשיב בסיכומיו לבית הדין האזורי, ואומצו על ידי בית הדין האזורי, מפסק-דין של בית המשפט המחוזי בירושלים (בר"ע 545/04, השופט יוסף שפירא) מיום 24.2.05 הקובע כי "יתכן מצב שבית הדין יקנה סמכות כתוצאה מכריכה של הצד שכנגד. במקרה כזה אין נפקות לכנות הכריכה, שהרי גם סעיף 3 הנ"ל לחוק שיפוט בתי דין רבניים, דן בענין הכרוך בגירושין, ולא קובע מי כורך אותו".

כריכה בע"פ במהלך דיון

בנוסף לאפשרות של הנתבע לכרוך תביעות נלוות אגב תביעת הגירושין, קיימת אפשרות לכרוך תביעות אף בע"פ תוך כדי הדיון. כך נקבע בתקנה לב מתקנות הדיון:

(4) במהלך המשפט רשאי התובע להגיש תביעת-אגב, היינו: תביעה הקשורה לתביעה העיקרית או שיש לה יחס אליה; וכן רשאי הנתבע להגיש במהלך המשפט תביעת-נגד נגד התובע.

(2) תביעות כאלה, אם הן מובאות בשעת הדיון, אין מן הצורך להגישן בכתב, ומספיק אם נרשמו בפרוטוקול, אלא אם החליט בית-הדין אחרת.

גם השופט ברק (בג"ץ 5679/03 פלוני נ' מדינת ישראל) כתב שכריכה אינה חייבת להיות בתביעה כתובה: "לטעמי, אין חשיבות של ממש לשאלה כיצד ובאיזו דרך באו לעולם הליכי הכריכה, אם על-ידי ציון הדבר בכתב התביעה ואם במהלך ההתדיינות בפני בית הדין הרבני. כריכה אינה חייבת להיעשות בדרך פורמלית מוגדרת" (השוו בג"ץ 566/81 עמרני נ' בית הדין הרבני הגדול (לא פורסם)).

הסכמת הצדדים לדון בנושא שבסכסוך

אפשרות נוספת בה ביה"ד יכול לקנות סמכות בתביעות הנלוות הוא כאשר יש הסכמה של הצדדים שביה"ד הוא אשר ידון בסכסוך ביניהם. זוהי הסכמה מוגבלת לענייני המעמד האישי כגון נושאי ילדים משמורתם מזונותיהם וכלכלתם ולא בעניינים רכושיים שחייבים להיכרך לתביעת הגירושין ולא תועיל בהם ההסכמה. כך קובע סעיף 9 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין): בעניני המעמד האישי של יהודים כמפורט בסעיף 51 ל"דבר המלך במועצתו על ארץ-ישראל 1922-1947" או בפקודת הירושה, אשר בהם אין לבית דין רבני שיפוט ייחודי לפי חוק זה, יהא לבית דין רבני שיפוט לאחר שכל הצדדים הנוגעים בדבר הביעו הסכמתם לכך.

לתשומת ליבכם, מאמרים אלו אינם מהווים תחליף ליעוץ משפטי, אינם מהווים חוות דעת משפטיות, ואין אחריות למסתמך עליהם. בהחלט יתכן שעובדות או הלכות משפטיות שונות ישנו את האמור בהם. בנסיבות כל מקרה ספציפי חובה להתייעץ עם טוען רבני מומחה טרם נקיטת כל צעד בעל משמעות משפטית. כמו כן המחבר אינו לוקח על עצמו לעדכן מי מהמאמרים המופיעים ויש לבדוק כל עניין לנסיבותיו במועד הרלוונטי. ליעוץ ניתן לפנות - טו"ר ועו"ד צבי גלר, 0528371250 050-7664874 הרב נדב טייכמן 0528371250